

sem
ka-
šálal,
tarj

édl.
ova-
vze-
do
že
za-
tvář
mi
oho
ický
sem
ent.
dru-
rých
erp-
án-
ám.
že
re-
byly
se
byl
šlo.
ncii,
"

oval
jiny
se
olu-
o a
dec-

álně
čím
chi-
mu-
luš-
žní.
ělo.
trat
čas-
bje-
hod-

Pře-
slo-
vdu.
vý-
víc,
nost
l to
kolik
oma-
mysl

men-
bá-

František Vlácil

Nejsem pro umělé tragédie

Netradičním způsobem na
Dvořákově koncert na konci léta

Foto: ALENA ČERVENÁ

arobně tváre, že je nemil-
telně, neboť je až příliš vůz-
slovesnou strukturou a jedi-
ným slohem svého tvůrce. Vy-
se podílel na kongeniálním
pisu Markéty Lazarové.

„Jakkoliv jsem si oblíbil
inčurovu povídku nebo nov-
textu nevsítá, do jaké d-
text zařadil. Našel jsem
u dobu, kdy se dalo
mat, že ještě na ú-
ovládaných tehdejších krá-
mohli na tvrzích a tvrčičkách
lidé, kteří stále podléhali poh-
ským bohům. Pro realizaci fi-
jeho obrazové vyjádření, se-
zdála tato situace výhodná.“

Filmy *Adelheid, Údolí včel,*
věst o stříbrné jedli i prepis
nu kapradiny Josefa Čapka
vytvořil společně se scenáři
Vladimírem Körnerem.

Seděl v tehdejší Filmovém klubu na Národní třídě a občerstvoval se. I cigaretami, které ničil lačnými doušky. Pohybující se v bludišti překotných myšlenek a vnitřních úvah, jen zdánlivě nesoustředěný na projevy vnějšího světa. Jeho vyhublý obličej byl plný vrásek a mimiky, která dávala tušit – být jen mlhavě – stav duše. Přizval mě ke svému stolu.

„Synku, dnešním dnem jsem dodělal malíře Baucha pro kazetu. Spíše než to, co udělal, mě zajímala jeho osobnost. Starý pán je pábítel.“

Teprve nyní na mne pohlédl. Několikrát marně škrtl zapalovačem. Z jiskřičky plamen nevezšel. „Nepojedeš teď někdy do Brna?“ Odložil nepoužitelný zapalovač a klesl do křesílka. Tvář se mu zklidnila. „Pořád je mi smutno po Olegu Susovi. Toho jsem měl moc rád. Když jsem přišel z vojny, on už byl docent. Půjčil si ode mne kufr knih, druhý den je vrátil o v některých byla poznamenána jeho excerpta. Dokázal číst po celých stránkách. Byl hodně nenáviděn, protože tiskl v Hostu do domu ostré recenze. Za F. X. Šaldy to byly ještě ostřejší věci a nikdo se nezlobil. Chybějící lidé i jako byl V. V. Štech. Těm o něco šlo. To byli rváči. Toužili po Francii, po jejím umění, a jeli tam...“

V Brně jste po válce studoval na univerzitě estetiku a dějiny umění, v moravské metropoli se z vás stal filmař, nejprve spolupracovník ateliéru loutkového a kresleného filmu a Studia vědeckých a naučných filmů.

„V Brně jsem se intelektuálně vzdělával. Myslel jsem, že skončím po úspěšných studiích jako archivář v uměleckoprůmyslovém muzeu. Pod Špilberkem. Je to slušné zaměstnání, tiché a seriózní. Dodnes by mi strašně hovělo. Někdy je to dobrodružství, pátrat ve starých materiálech a užasnout, jak se v nich začne objevovat život člověka v podivuhodných formách. Já jsem šel hlavně po Přemyslovcích. Ne každý Přemyslovec byl slušný člověk, opravdu. Všichni však nějak přispěli k vývoji českého státu – jeden víc, jiný míň. U nás se dává přednost v kunsthistorii Karlu IV. Byl to intelektuál, který znal i několik jazyků, a dal národ dohromady. Pro mne je větší král Přemysl Otakar II.“

František Vlácil režíruje hlavního představitele filmu Holubice – Karla Smyczka

Holubice z roku 1960, komentovaná jako lyrická filmová báseň, je vaším prvním celovečerním hraným filmem.

„Když jsem natáčel *Holubici*, měl jsem na mysli především její internacionální dosah. Proto jsem vsadil na působení nejpřirozenějších vlastností filmu – jeho obrazové mluvy... Chtěl jsem citově vzrušit i lidi otrlé vůči tezí a frázím, jimž je třeba určité věci říkat způsobem neotřelým, osobitě. Proto dialog hraje ve filmu tak malou roli, proto v něm převažují vizuální prostředky.“

Holubičky

LYRICKÁ FILMOVÁ BÁSEŇ

NÁMET: OTAKAR KIRCHNER • SCÉNÁŘ A REŽIE: FRANTIŠEK VLÁČIL

KAMERA: JAN ČURÍK • HUDBA: ZDENĚK LIŠKA

HRAJÍ: KATEŘINA IRMANOVÁ, KAREL SMYČEK, VACLAV IRMANOV, GUSTAV POTTJER,

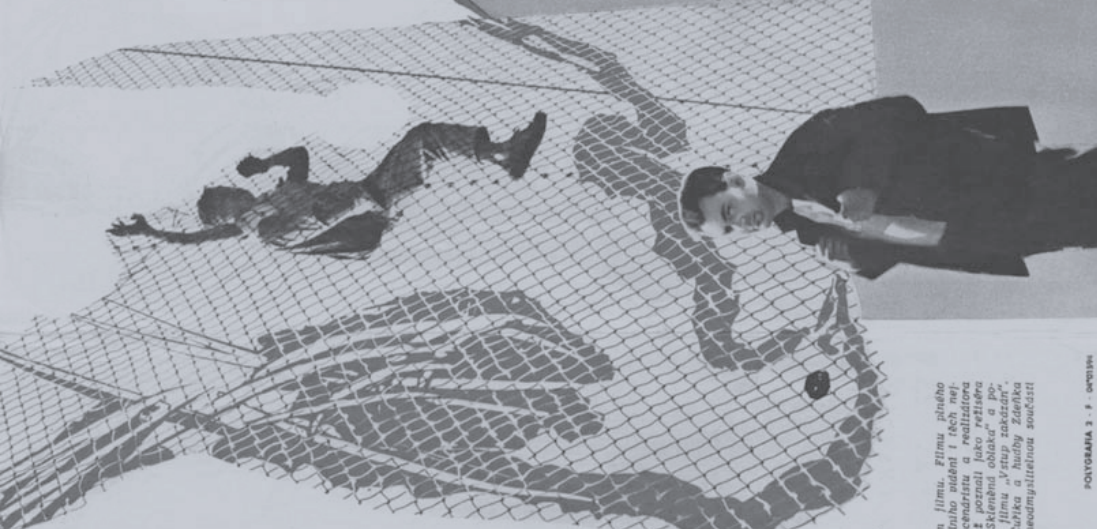
HANS PETER REINECKE A J.

Na mořském pobřeží severního Německa žije šťastná rodina s dvěma dětmi. Očekává přijetí své holubičky, ale to se nevrací. Suzanne nemůže vědět, že její holubička dlelo o samotě, zaboháňala a stihla ji nemocný Michol, který tráví celé dny sám v bytě pražského žinišáka. Sochař Martin, který našel postelovou holubičku, vzбудil zájem svého přítele, který se rozhodl koupit ji jen po tom, aby se holubička udržela v ilze. Zanedlouho holubička skutečně na-

hraje vědomí. To už Martin zjistí, že se jedná o holubičku, která se rozloučí se s tvoračem, který ho naučil milovat život a všechno kolem. Když Michol přijme svou smrt, Micholův přítel přestane ochraňovat, které ho postihlo po úraze — je nyní jako ostatní děti.

Naděje domu má Martin sibi. Někdy se vrátí, ale Michol již vypustí holubičku a dlouho se dívá, jak krouží nad Frabou, až mu zmizí v daleké v oblacích.

Tento příběh je obsahem filmu. Filmu písně byly složeny Karel Smyček, který se v minulosti věnoval skladbě pro divadlo, jako scenárista a realizátor Františka Vlábila (jme až poznali jako režiséra české lyrické povídky „Skřivánek oblať“ a povídky „Promáskování“). Filmu „Vstup zakázán“ byly složeny Karel Smyček a Gustav Pottjer. Liška jsou sestýbrnou a neodmítlátnou součástí tohoto filmu.

RLEROI

Pavel Taussig jako Mikuláš na nadílce dětem Filmového ústavu zdraví režiséra Františka Vláščila

O Vančurově literárním díle se dlouho tvrdilo, že je nefilmovatelné, neboť je až příliš vázáno slovesnou strukturou a jedinečným slohem svého tvurce. Vy jste se podílel na kongeniálním přepisu Markety Lazarové.

„Jakkoliv jsem si oblíbil tuto Vančurovu povídku nebo novelu, z textu nevysvítá, do jaké doby autor text zařadil. Našel jsem si určitou dobu, kdy se dalo předpokládat, že ještě na území ovládaných tehdejším králem, mohli na tvrzcích a tvrzičkách žít lidé, kteří stále podléhali pohanským bohům. Pro realizaci filmu, jeho obrazové vyjádření, se mi zdála tato situace výhodná.“

Filmy Adelheid, Údolí včel, Pověst o stříbrné jedli i přepis Stínu kopradiny Josefa Čapka jste vytvořil společně se scenáristou Vladimírem Körnerem.

„S ním se mi spolupracovalo nejlíp. Je to vynikající spisovatel a vždycky jsme se dohodli.“

Často se vracíte do historie. I biografie o Dvořákovi a Máchovi jsou zároveň filmy o našich dějinách. Kulturních dějinách.

„Poznání dějin umění, ale také obecných dějin českého národa mi umožnilo získat to, čemu Vladislav Vančura říkal vědomí souvislostí. Člověk by si měl uvědomovat, z čeho vzešli jeho předci. Zvláštní důležitost má pro mne období, které výrazně formovalo charakter českého člověka: tristaletý útlak po Bílé hoře.“

Čím vás fascinovala osobnost Antonína Dvořáka, že jste natočil film Koncert na konci léta?

„Dvořák musel o muzice nesmírně mnoho vědět. Nebyl sice vynikajícím interpretem, ale jako dirigent zamával s každým orchestrem. Také je pozoruhodné, jak se Dvořák, venkovský Čech, vyrovnal se zcela odlišným prostředím Nového světa.“

Čeho je schopen umělec? Smetana, již poznamenaný nemocí, přišel na policejní strážnici, aby mu opravili budík. A vidíte, dodával Dvořák, stále ještě byl mocen velké hudby. – Ne, nejsem pro umělé tragédie.“

Na počátku sedmdesátých let jste se z Barrandova vzdálil. Točit jste mohl v Krátkém filmu a ve Filmovém studiu Gottwaldov.

„Dělat krátké filmy, to je takový drobný zázrak tvoření. U hraného celovečerního filmu musím přesně vědět, jak budu postupovat. Výrobní plán musí být velice přesný. Zatímco, když jsem točil dokumenty, potřeboval jsem prvotní estetický vjem ne pro scénář, ale hned pro celý film. S kameramanem jsme měli filmový materiál a představu, co o jak budeme dělat.“

**Mrzí mě, že jsem se nevyučil snímací technice,
abych mohl sám natáčet. Jako třeba Špáta,
který nepotřebuje ani režiséra.“**

„Tady je tolik talentovaných lidí, například výtvarníků, že to svět neviděl. Snad proto, že nemáme moře. Je třeba, aby se něco pohnulo. Smysl tvorby není v tom jak, ale Co! Propracovat se však k obyčejnému způsobu vyjádření, k tomu je zapotřebí kus života. Když vím, o čem chci vyprávět, není těžké začít. Nejprve podmět, potom přísudek. Víš, co je to tvořit? Mě to zachránilo při životě, i když jsem úplný amatér.“

FRANTIŠEK VLÁČIL

NEJSEM
PRO UMĚLÉ
TRAGÉDIE

...děl v Klubu Českosloven-
... filmu na Negerův řídí, a
...stvoval se, i cigaretami, kte-
...čl lačný dousky. Pohybují-
...v bludisti překotných myslé-
...vnitřních úvah, jen zdánli-
...nesoustředěný na projevy
...ho světa. Jeho vzhled byl obli-
...je plný vrásek a mimiky,
...dává tušit, byl jen mihavé,
...duse. Prizval mě ke svému

...nku, dnešním dnem jsem
...lal malíře Baucha pro ka-
...Spíše než to, co udeřal,
...njímala jeho osobnost. Starý
...pábitel."

...orve nyní na mne pohlédl.
...likrát mamě škrlit zapolova-
...Z jiskřičky plamen nevez-
...„Nepojedeš teď někdy do
...? Než jsem stálci říct, že
...du, odložil nepoužitelný za-
...zac a klesl do křesla. Tvá
...nu zklidnila. „Pořád je mi
...no po Olegu Susovi. Toho
...měl moc rád. Nekriticky
...ho zbožňoval. Když jsem
...z vojny, on už byl docent.
...si ode mne kulr knih, dru-
...je vrátil a v některých
...poznávaného jeho excerp-
...težkal číst po celých strán-
...Dnes už ty knihy nemám.
...hodně nerádivěn, protože
...v Hostu do domu ostré re-
...za F. X. Saldy to byly
...ostřejší věci o nikdo se
...bil. Chybějí lidé i jako byl
...Stech. Tém o něco šlo.
...yli rváči. Toužili po Francii,
...jím umění, a jeli tam..."

...Brně jste po válce studoval
...univerzitu estetiku a dějiny
...v, v moravské metropoli se
...stai filmaři, nejprve spolu-
...ovník atelieru loutkového a
...ného filmu a Studia vědec-
...na naučných filmů.

...Brně jsem se intelektuálně
...al. Myslil jsem, že skončím
...spěšných studiích jako archi-
...v uměleckoprůmyslovém mu-
...Poď Spilberkem. Je to slus-
...aměstnání, tiché a seriózní,
...nes by mi strašně hořelo.
...ly je to dobrodružství, pátrat
...tarých materiálech a užas-
...jak se v nich začne obje-
...žít člověka v podivuhod-
...formách.

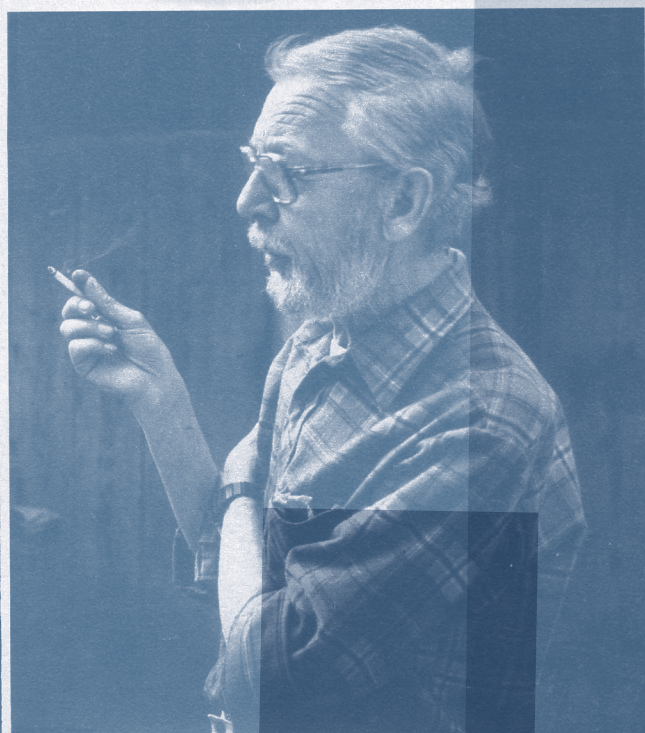
...jsem šel hlavně po Přev-
...zovicích. Ne každý Přemyslo-
...byl slušný člověk, opravdu
...mi však nějak přispěl k vý-
...českého státu — jeden vic,
...miř. U nás se dává přednost
...institutorii Karlu IV. Byl to
...aktual, který znil a několik
...ná, a dal národ dohromady.
...to mne je větší král Přemysl
...ar II."

...mloube z roku 1960, kome-
...ná jako lyrická filmová bá-
...je vašim prvním celoveče-
...hraným filmem.

...dyž jsem natáčel Holubici,
...jsem na mysli především její
...nacionální dosah. Proto jsem
...il na působení nepřírozeň-
...vlastnosti filmu — jeho obra-
...mlvy... Chátl jsem citově
...sit i lidi otrlé vůči bezim a
...m, jimž je třeba určitě věci
...způsobem neotřelým, oso-
...Proto dialog hraje ve filmu

Netradičním způsobem natočil František Vlácil životopisný film o Antoninu Dvořákově Koncert na konci léta Foto: ALENA ČERVENÁ

...tak malou roli, proto v něm pře-
...vážují vizuální prostředky."

...O Vančurově literárním dile se
...dlouho tvrdilo, že je nefilmova-
...telné, neboť je až příliš vózno
...slovesnou strukturou a jedineč-
...ným slohem svého tvůrce. Vy jste
...se podílel na kongeniálním pí-
...pisu Markéty Lazarové.

...„Jakkoliv jsem si oblíbil tuto
...Vančurovu povíčku nebo novelu,
...z textu nevytváří, do jaké doby
...autor text zařadil. Našel jsem si
...určitou dobu, kdy se dolo před-
...pokládá, že ještě na území
...ovydávaných tehdejších lidí,
...mohli na tvrdých a tvrdých žit
...lide, kteří stále podléhali pohan-
...ským bohům. Pro realizaci filmu,
...jeho obrazově vyjádření, se mi
...zdála tato situace výhodná."

...Filmy Adelheid, Udolí včel, Po-
...věst o stříbrné jedli i prepis Sti-
...nu kapradiny Josefa Čapka jste
...vytvářel společně se scenáristou
...Vladimírem Kárněrem.

...„S ním se mi spolupracovalo
...nejlépe. Je to vynikající spřaova-
...a vždycky jsme se dohodli."

...Casto se vracíte do historie.
...I biografie a Dvořákoví a Mácho-
...ví jsou zároveň filmy o našich
...dějích. Kulturních dějích.

...„Poznáni dějin umění, ale také
...obecných dějin českého národa
...mi umožnilo získat to, čemu Vla-
...dislav Vančura říkal vědomí sou-
...vislosti. Člověk by si měl uvědo-
...movat, z čeho vzešli jeho předci.
...Zvláštní důležitost má pro mne
...období, které výrazně formovalo
...charakter českého člověka: tři-
...státový útlak po Bílé hoře."

...Čím vás fascinovála právě
...osobnost Antonina Dvořáka?

...„Dvořák musel o muzice ne-
...smírně mnoho vědět. Nebyl sice
...vynikajícím interpretem, ale jako
...dirigent zamával s každým
...orchestrem. Také je pozoruhod-
...né, jak se Dvořák, venkovský
...Čech, vyrovnal se zcela odlišným
...prostředím Nového světa.

...Čeho je schopnější? Smeta-
...na, již poznamenaný nemocí,
...přišel na policejní strážnici, aby
...mou opravil budík. A vidíte, do-
...dával Dvořák, stále ještě byl
...mocen velké hubdy. Ne, nejsem
...pro umělé tragédie."

...Na počátku sedmdesátých let
...jste se z Barrandova vzdáil. To-
...čít jste mohl v Krátkém filmu
...a ve FS Gattwalod.

...„Dělat krátké filmy, to je tak-
...vý drobný zásek tvoření. U hra-
...ného celovečerního filmu musím
...přesně vědět, jak budu postup-
...ovat. Výrobní plán musí být velice
...přesný. Zatímco když jsem točil
...dokumenty, pořízboval jsem
...první estetický vjem ne pro
...scénáři, ale hned pro celý film.
...S kameramanem jsme měli fil-
...mový materiál a představu, co
...a jak budeme dělat.
...Mrzí mě, že jsem se neuvyučil
...snímači technice, abych mohl
...sám natáčet. Jako třeba Spáta,
...který nepotřebuje ani režiséra."

...„Tady je tolik talentovaných
...lidí, například výtvarníků, že to
...svět neviděl. Snad proto, že ne-
...máme moře. Je třeba, aby se
...něco pochovalo. Smysl tvorby není
...v tom Jak, ale Co! Pracovat se
...však k obyčejnému způsobu
...vyjádření, k tomu je zapotřebí
...kus života. Když vím, o čem chci
...připravit, není těžké začít. Nej-
...prve podmět, potom přírudek.
...Víš, co je to tvořit? Mě to za-
...chránilo při životě, i když jsem
...uplný amatér."

...Chvějící se rukou uchořil Fran-
...tišek Vlácil nabízený zapalovač,
...připrál si další cigaretu a téměř
...ke třetímu jí rozdmýchal. Zavřel
...oči, ale jistě ne před štipavým
...dýmem.

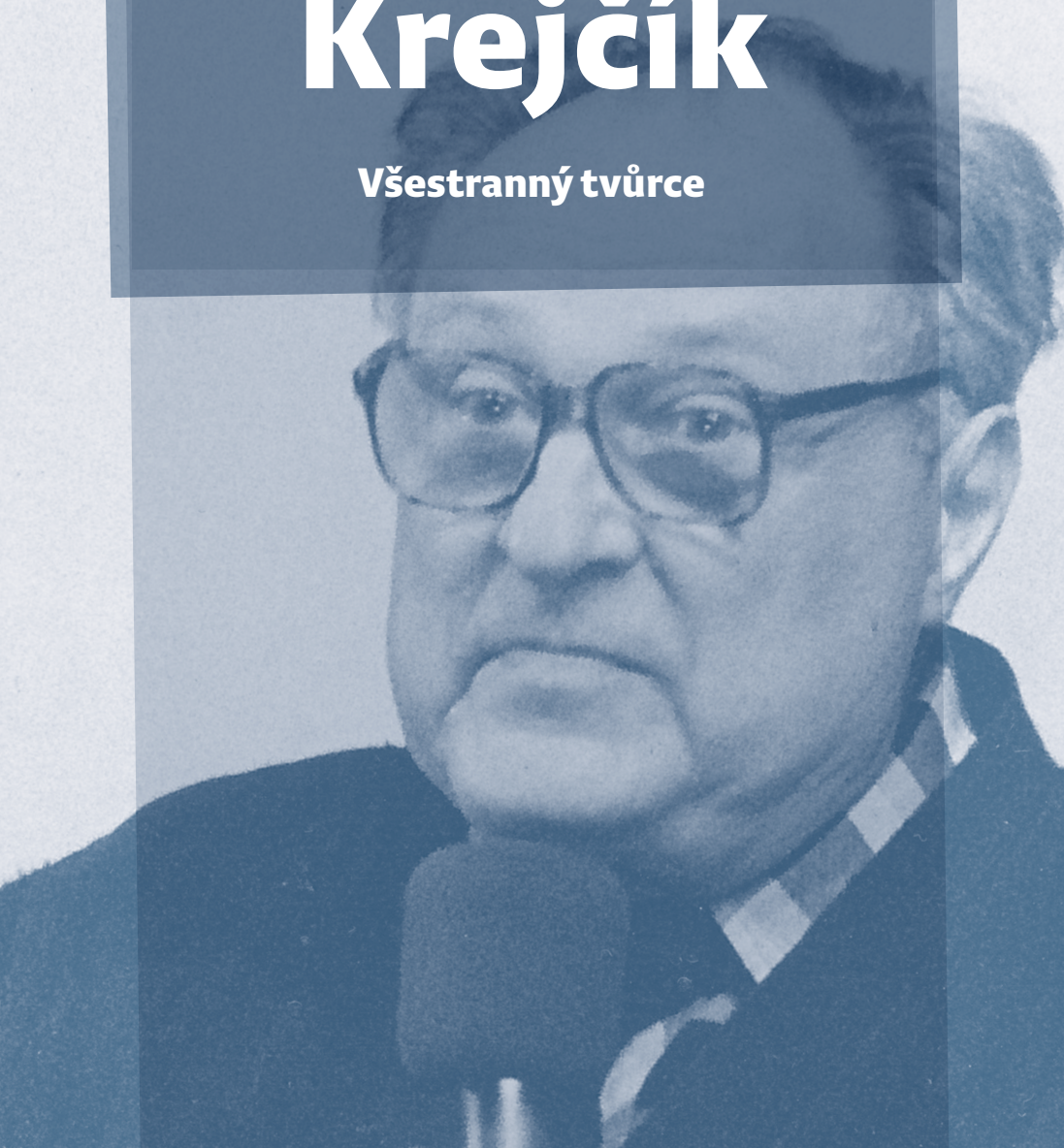
PAVEL TAUSSIG

Národní umělec František Vlácil
...osetřil 19. února pátadesáté naroze-
...niny
...Civilní foto: MILOSLAV MIRVALD

Jiří Krejčík

Všestranný tvůrce

Režiroval dokumenty a hrané filmy, televizní inscenace i divadelní představení, kromě dramát (*Svědomy, Vyšší princip, Božská Ema*) natočil i komedie (*Svatba jako řemen, Penzión pro svobodné pány*). Prokázal také herecký talent (*Slavnosti sněženek, Pelíšky*).

„Netušil jsem, že lze vidět v tomto ‚obojživelnictví‘, abych tak řekl, nějaký problém. Já to cítím jako vztah k látce a k prostředkům jejího vyjádření. Vždycky jsem měl rád legraci – dokonce i velice bláznivou. Odtud můj vztah ke komediálním námětům. Je to přirozená touha, vyjádřit komickou podobu zobrazovaného. Pochopitelně, je-li drama dramatem, je nutné cítit látku dramaticky.“

Co to je komično a jak vzniká?

„Jan Werich zdůvodňoval jednou až téměř vědecky, že komično je v podstatě změna rytmu. Jako když někdo jde a upadne. Samozřejmě, že je v tom rozdíl. Upadnutí může působit komicky a můžeme se mu zasmát, ale když upadne starý nemohoucí člověk a my nevíme, zda jeho pád nebude mít za následek nějaké vážnější zranění, tak se smát nebudeme. Člověk se ovšem radostně zasměje, když něco nepříjemného je činěno někomu jinému.

Rád se dívám na dvojici Laurela a Hardyho. To je pro mě škola komedie, škola humoru. Oba důsledně rozlišují a odlišují se: Laurel způsobuje zmatky a potíže, vždy něco zavíní, z čehož má moudrý tlustý Hardy potíže. Samozřejmě, i Chaplinova poetika je školou.“

Jaké je poslání humoru?

„Ve smíchu má být něco osvobozujícího. Očista. Je nutné se vysmívat tomu, co nás trápí; něčemu, proti čemuž není jiných obranných prostředků. A divák se bude vždy smát, když se afinita předváděného prolne s afinitou jeho životních zkušeností. Průsečík, v němž se protnou, je důkazem toho, že se dílo zdařilo. Ale úvahy o komedii, jakož i komediální tvorba vůbec, jsou omezeny vědomím, z čeho možno míti srandu a z čeho nemožno.“

A je možno z něčeho míti srandu i dnes?

„Nepochybně ano. V každé době je příležitostí a objektů nemálo. I dnes k výsměchu vybízí hloupost, omezenost, trapnost. Je jen otázka, pod jakým zorným úhlem a v jakých souvislostech. Hloupí a blbí lidé vždycky byli, jsou a budou.“

Jako režisér jste začal natáčet Císařova pekaře a Pekařova císaře, ale kvůli neshodám s Janem Werichem jste byl nahrazen Martinem Fričem. Kolik materiálu jste netočil?

„Celkem za čtrnáct filmovacích dnů. Asi kolem pěti set metrů. Byly v tom i trikové záběry. S kameramanem Vladimírem Novotným, vynikajícím trikařem, se vymyslely dvojexpozice císaře a Matěje.“

Film, který vznikl a je dodnes populární, nese stigmata zajeté machy – i v režijním pojetí. Špatná je i hudba. Původně bylo dohodnuto, že komponovat hudbu bude Václav Trojan, ale Frič spolupracoval se skladatelem Kalašem, členem Kocourkovských učitelů.“

Lišilo se obsazení?

„Po tom krachu se z postavy Kellyho vyvázal Karel Höger, proto, že měl protinabídku točit Mikoláše Alše; nahradil ho Jiří Plachý. Roli maršála Rusworma, kterou jsem nabídl Jana Pivcovi, dostal Zdeněk Štěpánek. Na Scottu jsem chtěl Sašu Rašilova, hrál ho ale Franta Černý. Sirael jsem obsadil Irenou Kačírkovou, které bylo asi pětadvacet let; Nataša Gollová byla o dost starší.“

Které z vámi režírovaných scén použil Martin Frič?

„Frič naschvál všechny mé záběry odmítl. Ve scénách, které jsem natočil já, měl Werich jako císař melírovanou, černobílou paruku; Frič, aby ho víc odlišil od Matěje, ho udělal zcela kmetsky bílého.“

Materiál jsem už neviděl, ale dlouho se na Barrandově říkalo, že existuje.“

Existuje národní duch humoru? I v českých filmech?

„Myslím, že ano. Spíš myslím existoval národní duch ve filmech z první

Film Císařův pekař a Pekařův císař původně natáčel Jiří Krejčík (zůstalo za ním 14 filmovacích dnů), ale kvůli neshodám s Janem Werichem ho nahradil Martin Frič.

republiky. Situace se rázem změnila v únoru 1948. Zákonitě, protože tehdy přestala legrace.“

Máte scénář, který jste nemohl realizovat?

„Mám takových scénářů víc! Nepovolili mi film o Boženě Němcové podle scénáře Jiřího Frieda, nenatočil jsem ani Střetnutí, drama ze současnosti. Mám nový scénář Týdne v tichém domě, který jsem napsal s J. A. Novotným; jeho realizace už byla dokonce v plánu. Toužil jsem znovu natočit nerudovský film – tentokrát bez kulisy, v malostranských exteriérech s mladým devatenáctiletým představitelem, který by se nepřičil představě, že je to mladý Václav Bavor, s jehož postavou ztotožňuje nepochybně svou autentičnost

Jan Neruda. Natočil jsem na video herecké zkoušky a našel jsem si vhodného představitele. Lidská zloba mi však projekt zničila.

Už dávno mne zaujal Čapkův nedokončený román *Život a dílo skladatele Foltýna*. Film v minulosti nebyl povolen, nepochybně političtí činitelé tušili, že v románu je zakleta metafora – ostří nejen proti fušérství v oblasti tvorby. Je to neobyčejně aktuální námět. Kdyby žil Jiří Brdečka, tak by se dalo. S ním bych si problém náročné realizace přepisu dokázal vyřešit.

Mám náměty a scénáře. Ty, které bych chtěl točit, nemohu. Vlastně se nic nezměnilo. Co jsem nemohl v minulosti, nemohu ani v přítomnosti.“

Co znamenalo pro režiséra nebyt v socialistickém Československu členem komunistické strany?

„Nedovedu říct, kolik nás bylo nečlenů strany. Myslím, že velice málo: Miroslav Hubáček, Miloš Makovec, patrně Václav Krška; ve straně nebyl Alfréd Radok, kterému bylo velice silně a velice účinně zbraňováno ve filmové tvorbě, zvláště Otakarem Vávrou. Později bylo dost nestraníků mezi režiséry nové vlny. Straníkem ale byl Pavel Juráček, který potom velmi kategoricky skončil se členstvím. Z mé generace bylo hodně členů v komunistické straně; většina vystoupila v roce 1968 proti komunistickým dogmatům a přidali se k dobovému trendu za obrodu strany. My nestraníci jsme to vítali.

Nestraníci nebyli nikdy zcela legalizováni, byla jim ubírána svéprávnost. V únoru 1948 byl na mě činěn nátlak, abych vstoupil do komunistické strany. Odmítl jsem. Později se mne ptal ministr Kopecký, proč nejsem ve straně, když všichni dobří režiséři jsou. Řekl jsem, že jestli i za těchto okolností mne považuje za dobrého režiséra, že mě to těší. Je to doklad hodnoty mé práce. A taky jsem řekl, že bych si nechtěl, jako mnozí jiní, svým stranictvím něco, vystraňovat.“

Proč o vás někteří říkají, že jste potíživista?

„Na vině je nepochybně i moje povaha. A moje spontánnost, pro kterou jsem nedokázal některé traumatizující problémy s klidem řešit. Byly to problémy, které vysloveně narušovaly tvůrčí práci a tím i její výsledek. Velmi

Beseda s Jiřím Krejčkem

vzrušeně jsem je řešil: protestoval jsem, upozorňoval jsem na chyby a na vyslovené ničemnosti, zanedbávání povinností. Pochopitelně, existovaly vazby: ti, kdož se dopustili nepravostí, byli propojeni s těmi, kterým jsem si stěžoval. Stal jsem se pro ně nepříjemným a nebezpečným člověkem“

Vy jste měl potíže a problémy i před normalizací, že?

„I před normalizací byla doba zásluhou února 1948 velice nenormální. Pro mne ideologický dopad únorových událostí vrcholil dvěma filmy: Nad námi svítá a Fronou. To nebyl kompromis, to byla přímo kapitulace. Po roce 1969 to už v podstatě hypertrofovalo. Já už žádný ústupek nečinil a oni ho ani nechtěli. Po roce 1948 ho velmi tvrdě vymáhali. Dokonce pod pohružkou.

TOMUTO FILMU
BYLA UDĚLENA CENA
1. STUPNĚ
V UMELECKÉ SOUTĚŽI
K 15. VÝROČÍ
OSVOBOZENÍ ČSR

Tragický příběh z doby heydrichiády podle povídky Jana Dřevy

VYŠŠÍ PRINCIP

REŽIE: JIŘÍ KREJČÍK, laureát státní ceny

Kršku nechali točit *Stříbrný vítr* a *Měsíc nad řekou*. Také bych podobné filmy rád točil. Nebo i nějaké historické téma, které by nemělo se současností nic společného. Z donucení jsem byl nucen dělat takzvanou současnou tematiku. Prožíval jsem nervové otřesy. Jistě, mohl jsem odejít, nedělat to, k čemu mne nutili. To by znamenalo rozchod s tvůrčí činností. Nebyl jsem schopen se k tomu odhodlat. Stále jsem doufal, že nastanou lepší podmínky k tvůrčí práci. Ty nastaly v letech 1967 a 1968. Novotného režim ochabl v cenzurní důslednosti. Nedokázal jsem využít možností doby, protože jsem se věnoval práci ve Filmovém a televizním svazu.“

S vámi se konal v roce 1964 na Barrandově lidový soud...

„Byl jsem obžalován za ‚brutální napadení‘ mladého rekvizitáře při natáčení exteriérů pro film *Čintamani a podvodník*. Předsedou senátu byl štukatér, jeden přísedící byl rekvizitář, druhý takzvaný organizátor komparsu, tedy ten, kdo při natáčení hlídá na ulici zainteresované lidi, aby se nerozutekli a dělali, co si přeje režisér. Byli to lidé zcela antagonističtí vůči režisérům a jiným tvůrčím profesím. Před soudním řízením se ještě konala takzvaná soudružská rozprava. Zahájil ji předseda – štukatér:

‚Víš, vy tvůrčové, vy jste takoví namyšlení lidé, a nemáte k tomu technicko manuálnímu člověku vztah. Nemáte vztah a jste jinde. A on ten technicko manuální člověk taky má své problémy, a ty vy, tvůrčové, nevidíte. Vy vidíte jen ty svoje. To je jeden architekt a ten má vztah k technicko manuálním lidem. Ráno přijde do ateliéru, každému podá ruku a ptá se lidí po jejich problémech, co je trápí, a když pak jde odpoledne pryč, tak zas podá ruku, a když už moc pospíchá, tak aspoň takhle kyne.‘

Odmlčel se a vážně se na mne díval:

‚Víš, já bych si to s tebou hned vyměnil. Já bydlím na osmi čtverečních metrech, žena má ledviny, já mám žlučník. Já bych si to s tebou vyměnil hned.‘

Pak vystoupil organizátor komparsu:

‚Víš, rejžo, já tě neznám, ale slyšel jsem o tobě věci. Jednou jsem šel po Malé Straně, tam jsi něco natáčel a křičel jsi na lidi. Já ti řeknu – nelíbil ses mi.‘

Dostavil se profesor Klos s úsměvem vítěze a sdělil mi, že jednal a vyjednal mi, že mě odsoudí jen k veřejné důtce. Protestoval jsem proti takto dojednanému rozsudku předem.

Ovšem přelíčení lidového soudu bylo velkolepé. Vyvěsili vlajky, naši i sovětskou, na zeď upevnili velký státní znak, soud jednal a soudil jménem republiky. Na Barrandově z toho bylo pozdvižení; dostavili se zástupci složek, ROH, přišlo hodně uklízeček, několik hereček, ba i režisérů.

Seděl jsem na jakémsi štokrleti a sledoval dění. Svědčil proti mně jeden osvětlovač a ten vylíčil, jak jsem v zuřivosti uchopil megafon a přímo jsem jím mrštil do tváře rekvizitáře s úmyslem ho zabít.

Požadoval jsem, aby přinesli ten megafon, a ať mě jím svědek uhodí do tváře tak, jak líčil; uvidí se, co čtyřkilový megafon se mnou udělá. Vždyť podle lékařského vysvědčení měl postižený tržnou ránu na rtu v délce jednoho milimetru, což nezakládalo ni na důvod k pracovní neschopnosti.“

Co jste vlastně provedl s tím megafonem?

„Byl prosinec a já musel natáčet ještě letní exteriéry. Zdrželi nástup filmu do realizace, takže jsem mohl začít točit až v listopadu. Byla už citelná zima, přitom účinkující děti jsme museli svlékat do tenkých košilek, takže jim hrozilo nachlazení. Den se krátil, točit se dalo jen dvě hodiny denně. Před dvanáctou to ještě šlo, po druhé hodině už ne, nebylo dost světla. Několik dní jsem exteriéry zmáhal hlasem, až už jsem chraptěl. Když jsme měli točit na těšnovském nádraží, nechal jsem si přivést megafon, abych přeřval vlaky. Megafon mi dali, ale se špatným kontaktem. Chvíli to řvalo, potom třeba půl věty nebylo slyšet. Pozor u t... vla... at se něk... nes... dej... sakra do pr... Rozčílil jsem se a praštil megafonem na zem, ten rekvizitář stál vedle mě, skočil po něm a narazil si o hranu megafonu ret.

Proti rozsudku lidového soudu jsem se odvolal. Soud i s ohledem na lékařskou zprávu důtku potvrdil. Barrandov zvítězil.“

Vzdal jste někdy něco? Dokázal jste bojovat až do posledního dechu?

„Co je to poslední dech? Když už člověk nevzdechne. Čili vlastně do posledního vzdechu. Ten poslední vzdech snad ještě nenastal.

Bojuji dále. Ale je to podobné, jako kdyby se hrál fotbal v nepřehledné krajině, bez branek a v neomezeném čase. Není pravidel, nikdo boj nepíská, názory na to jsou různé. Ale co je hlavní, soupeři odpadávají. Nebyl dobojován boj s ústředním dramaturgem Ludvíkem Tomanem, který zemřel. Umělecký ředitel Barrandova plachý zmizel, ředitel Gürtler tragicky zahynul. Je mi ho líto. Byl to záhadný člověk. Se mnou vždy jednal slušně a vždy jsem měl pocit, že jsem byl pochopen a že zařídí něco k lepšímu. Ale nezařídil nikdy nic. Když jsme naposledy spolu mluvili, řekl mi: Ty vidíš ty věci příliš dramaticky, příliš vážně. A ony takové nejsou. Ale já ti to nemám za zlé, že to tak vidíš. Ty jsi dramatik, ty to musíš tak vidět. To je deformace z povolání. Ale věř, ty věci nejsou tak dramatické.“

Myslíte si, že jste šťastný člověk?

„Jak se můžete tak naivně zeptat zrovna vy, který mě znáte?“

**„Je nutné se vysmívat tomu, co nás trápí; něčemu, proti čemuž není jiných obranných prostředků...
V každé době je příležitostí a objektů nemálo.“**